

'RETHINK' som motivation? 2017 set fra kulturaktørernes perspektiv

rethinkIMFACTS rapporter. Evaluering og forskning i Aarhus 2017, nr. 2 2015
Marie Stensgaard Pedersen

Kolofon

Serietitel og nummer	rethinkIMPAIRCTS rapporter. Evaluering og forskning i Aarhus 2017 nr. 2
Titel	'RETHINK' som motivation?
Undertitel	2017 set fra kulturaktøremes perspektiv
Forfatter	Marie Stensgaard Pedersen
Udgiver	rethinkIMPAIRCTS 2017
URL	http://www.projects.au.dk/2017/publications
Udgivelsesår	2015
Redaktion	Hans-Peter Degn, Louise Ejgod Hansen
Redaktionssekretær	Sara Fønnesbæk Lodahl
Organisation	rethinkIMPAIRCTS 2017 er et strategisk partnerskab mellem Aarhus 2017 og Aarhus Universitet, der er ansvarlig for den forskningsbaserede evaluering af Aarhus som europæisk kulturhovedstad i 2017. Som en del af evalueringen udgives en række forsknings- og evalueringsrapporter, der tilsammen har til hensigt at belyse de sociale, kulturelle, politiske og organisatoriske, image og identitetsmæssige samt økonomiske effekter af Aarhus 2017.
Emneord	Europæisk kulturhovedstad; Aarhus 2017; kulturaktører; motivation; kulturprojekter

Indhold

Forord	4
Indledning.....	5
Udvælgelse af kulturaltører og gennemførelse af interviews.....	7
Analyse: Fem problemstillinger.....	9
Geografisk tilhørsforhold.....	9
Måder at tænke eget projekt på.....	10
Forholdet til Aarhus 2017 og til 2017-sekretariatet.....	11
Nødvendige omstændigheder at forholde sig til.....	12
Udbytte af deltagelse i Aarhus 2017	13
Generelle udfordringer for europæiske kulturhovedstæder	15
Erfaringer fra Stavanger og Liverpool	17
Anbefaling.....	20
Litteratur.....	22

Forord

rethinkIMPAIRCTS rapporter er et vigtigt resultat af samarbejdet mellem Aarhus Universitet og Aarhus 2017 om at bidrage med ny viden om mange forskellige aspekter af at være europæisk kulturhovedstad. Rapporterne vil formidle resultaterne af de forskellige forsknings- og evalueringsprojekter, der i perioden op til, under og efter 2017 vil blive gennemført som en del af rethinkIMPAIRCTS 2017. Hensigten er at gøre denne viden bredt tilgængelig.

Denne rapport er en analyse af, hvordan forskellige kulturaktører, der planlægger at gennemføre projekter som en del af Aarhus 2017, oplever Aarhus 2017 og deres egen involvering heri. Rapporten er en viderebearbejdning af Marie Stensgaard Pedersens speciale med titlen "RETHINK' som motivation? - en empirisk undersøgelse af fire udvalgte kulturaktørers engagement i det europæiske kulturhovedstadsprojekt Aarhus 2017". I rapporten præsenteres specialets analyse og der opstilles en række problemstillinger, som potentielt kan have indvirkning på forløbet frem til 2017. Specialet blev udarbejdet i foråret og sommeren 2014 i samarbejde med rethinkIMPAIRCTS 2017 og er således et resultat af ønsket om, at det strategiske samarbejde mellem Aarhus 2017 og Aarhus Universitet også inkluderer studerende. De fire kulturaktører, der deltog i den oprindelige undersøgelse er i dette dokument anonymiseret og der er efter ønske fra informanterne kun gengivet citater fra tre af de fire medvirkende institutioner.

Indledning

I august 2012 blev Aarhus og Region Midtjylland udvalgt til at være europæisk kulturhovedstad i 2017 (ECoC) – også kaldet Aarhus 2017. Med dét valg, fulgte der en forventning om, at nu skulle der for alvor sættes på kunsten og kulturen. Der er nu gået to år siden udnævnelsen, og i mellemtiden har der været to ansøgningsrunder i hhv. 2013 og 2014 om at modtage støttekroner til kulturprojekter, der relaterer sig til Aarhus 2017-projektet. Det er med afsæt i kulturaktørernes lyst til at være en del af Aarhus 2017, at rapporten belyser:

Hvad er udvalgte kulturaktørers motivation for at engagere sig i Aarhus 2017, og hvordan forholder de sig til Aarhus 2017 og til de strategiske målsætninger for hele projektet?

Undersøgelsen fokuserer på nogle af de projekter, der har fået midler til at gennemføre konkrete Aarhus 2017-projekter i løbet af 2013 og på, hvordan de involverede kulturaktører, relaterer sig til Aarhus 2017. Det er vigtigt at få belyst, fordi Aarhus 2017 sætter på en decentral programstruktur, hvor op til 90% af alle projekter gennemføres af kulturinstitutioner eller andre, der udvikler projekter inden for rammerne af Aarhus 2017. De decentrale projekter er altså helt afgørende for, at Aarhus 2017 bliver i stand til at realisere sine strategiske målsætninger. Hensigten med at lade kulturaktører fra hele regionen bidrage til kulturhovedstadsprojektet er, at de ekstra ressourcer, et kulturhovedstadsår sikrer, også kommer det lokale kulturliv til gode, og at de projekter og erfaringer, som året genererer, forankres og videreføres. Men det betyder også, at Aarhus 2017 bliver afhængig af, at deres strategiske målsætninger og programprincipper kan realiseres gennem projekter gennemført i nogle meget forskellige institutionelle kontekster, der hver især også har målsætninger og visioner at leve op til. Det er denne sammenhæng, som rapporten her undersøger nærmere.

Der er udvalgt partnere fra fire projekter, der er blevet interviewet for dermed at få klargjort, hvad deres erfaringer med Aarhus 2017 er her og nu, og ikke mindst hvad deres forventninger frem til 2017 er. Analysen tager derfor afsæt i et empirisk indsamlet materiale for derefter at kunne fremsætte en række anbefalinger til kulturhovedstadsprojektet. Foruden det empiriske arbejde vil

der blive perspektiveret til rapporterne *European Cities and Capitals of Culture Part 1* (2004) af Palmer/Rae Associates (red.) og *European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects* (2013) af Beatriz García (red.), som er to overordnede rapporter om ECoC. Samtidig perspektiveres der til to specifikke cases, nemlig Stavanger08 ud fra rapporten *Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det* (2009) af Nils Asle Bergsgard og Anders Vassenden, og Liverpool 2008-rapporten *Liverpool's Arts Sector – Sustainability and Experience* (2009) af Beatriz García (red.). Målet med inddragelse af disse erfaringer er at undersøge, om analysens problemstillinger kan siges at være mere generelle. Således kan kombinationen af de empiriske undersøgelser og erfaringer fra tidligere kulturhovedstæder pege på problematikker, der er vigtige at tackle i Aarhus frem mod 2017.

Udvælgelse af kulturaktører og gennemførelse af interviews

Som en overordnet ramme er de fire aktører udvalgt på baggrund af deres projekter, som de har modtaget støtte til fra Aarhus 2017's udviklingspulje i 2013. De fire interviewede kulturaktører er valgt ud fra fire parametre, som er listet nedenfor:

1. Kulturaktøren skal have modtaget projektstøtte i 2013. Derudover skal kulturaktøren have ansøgt om støtte i 2014 til de strategiske midler.
2. Projektet skal have en kunstnerisk dimension.
3. Geografisk placering; to skal være fra Aarhus og to fra Region Midtjylland.
4. Størrelse på kulturaktøren; der skal udvælges to store (driftsbudget over 1 mio. kr. årligt) og to små institutioner (driftsbudget på under 1 mio. kr. årligt).

Fælles for de udvalgte kulturaktørerne er, at de alle har modtaget støtte i 2013 og i 2014 har søgt strategiske midler til samme eller lignende projekter som en del af programrunde 1. De tre af de fire institutioner opnåede, efter interviewenes gennemførelse, støtte til minimum ét strategisk projekt.

De udvalgte aktører supplerer hinanden godt, da de både repræsenterer den traditionelle form for finkultur og den mere brede og folkelige kultur. Deres måde at organisere sig på er vidt forskellige, og derfor er forhåbningen, at der vil komme nogle gode og interessante svar, som kan give et nuanceret billede af, hvordan det samlede kulturliv erfarer Aarhus 2017.

Denne undersøgelse tager udgangspunkt i kulturaktørernes forståelse af og relation til Aarhus 2017, og derfor har jeg valgt at tilgå analysen med en fænomenologisk tilgang. Kort fortalt vil den fænomenologiske tilgang lade kulturaktørernes erfaringer med Aarhus 2017 være det centrale, hvormed interviewet blot bliver et medium (Tanggaard og Brinkmann 2013: 31). Ifølge Kvale og Brinkmann (2012) giver interviewpersonen via den fænomenologiske tilgang adgang til dennes livsverden, altså de omgivelser man møder i dagligdagslivet, og kan dermed beskrive umiddelbare og middelbare oplevelser med et givent felt (Kvale og Brinkmann 2012: 45 og 47). Det kvalitative

interview sigter imod at få nuancerede beskrivelser af forskellige aspekter af den interviewedes livsverden.

Med Kvale og Brinkmann in mente skal denne fænomenologiske undersøgelse ikke spørge i øst og vest, men ved hjælp af en velforberedt interviewguide har det været muligt at fastsætte en ramme for interviewene. Interviewguiden til denne undersøgelse var struktureret således, at det bestod af forskningsspørgsmål – rammen – og af konkrete og specifikke interviewspørgsmål, som på forhånd var forberedt. Interviewene blev derfor semistruktureret i form af de forberedte spørgsmål, men der var samtidig mulighed for at stille opfølgende spørgsmål (Kvale og Brinkmann 2012: 45 og 47). Gennem interviewene var det muligt at få viderebragt nogle af de erfaringer, kulturaktørerne havde, og som der efterfølgende vil kunne tolkes hermeneutisk på, både undervejs i interviewsituationen, men også i den efterfølgende analyse (Jacobsen, Tanggaard og Brinkmann 2013: 185)¹.

¹ jf. de to fænomenologer Martin Heidegger og Maurice Merleau-Ponty. Den hermeneutiske tolkning består i denne sammenhæng i, at den empiriske data vil blive kategoriseret og vil efterfølgende blive sat i en analytisk kontekst, hvori der vil blive refereret til henholdsvis Aarhus 2017-ansøgningen fra 2011 og tidligere kulturhovedstæders erfaringer.

Analyse: Fem problemstillinger

Forud for selve analysen er hvert interview blevet transskriberet og har efterfølgende undergået en kondenserings- og kategoriseringsproces på baggrund af Steinar Kvaales og Svend Brinkmanns betragtninger om, hvordan man på systematisk vis kan få skabt et konstruktivt overblik over et stort materiale (Kvale og Brinkmann 2012: 227). Hvert udvalgt udsagn fra kulturaktørerne undergik derefter en meningskondensering, hvor lange udsagn blev præciseret til en kortere sætning under tematisk kondensering, hvorefter udsagnene blev kategoriseret, således at de på en overskuelig måde kunne sammenstilles (Kvale og Brinkmann 2012: 227). Dette resulterede i fem kategorier:

- Geografisk tilhørsforhold
- Måder at tænke eget projekt på
- Forholdet til Aarhus 2017 og til 2017-sekretariatet
- Nødvendige omstændigheder at forholde sig til
- Udbytte af deltagelse i Aarhus 2017.

Analysen er struktureret efter disse kategorier, der tilsammen belyser, hvordan kulturaktørerne oplever deres deltagelse i Aarhus 2017.

Geografisk tilhørsforhold

Hver aktør forholder sig forskelligt til henholdsvis Aarhus, Region Midtjylland og det internationale perspektiv. Aktørerne i Aarhus anskuer, ifølge min undersøgelse, først og fremmest Aarhus 2017 som et Aarhus-projekt og som et internationalt projekt, mens aktørerne fra resten af regionen fokuserer på byerne rundt om Aarhus. Denne opdeling er naturlig, men det er også ganske interessant, hvordan afhængighedsforholdet mellem Aarhus by og Region Midtjylland er blevet italesat forskelligt, særligt fordi Aarhus 2017 er et regionalt projekt.

Derudover forholder ingen af de adspurgte kulturaktører sig særligt til 2017-projektet som et europæisk projekt, men fokuserer på det internationale bredt set. Altså ser de 2017-projektet som et internationalt projekt og ikke nødvendigvis et europæisk projekt, hvilket man kan undre sig over, især i for-

hold til den vægt, Europa-Kommissionen har på, at programmet for europæiske kulturhovedstæder skal være med til at styrke den europæiske kultur "i sin mangfoldighed," som det hedder i de officielle ECoC-målsætninger.

Måder at tænke eget projekt på

De fire kulturaktører ser meget forskelligt på deres eget projekt og på, i hvilket omfang de er forpligtede til at leve op til Aarhus 2017's målsætning om at 'gentænke'. Det gælder især i forhold til projekter, der er en videreførelse af eksisterende projekter; i hvor høj grad skal de fornyes og videreudvikles? Der er også forskel på, hvorvidt den enkelte kulturaktørs 2017-projekt er et mindre sideprojekt ift. institutionens hovedaktiviteter. For nogle kulturaktører er et 2017-projektet *fiint* at have, hvorimod andre institutioner ser det som et kerneprojekt for deres organisation, som gerne skal være bæredygtigt fremadrettet – også efter 2017. Ifølge undersøgelsen er det særligt de mindre aktører, som udtrykker et stort ønske om at samarbejde med Aarhus 2017. Dette skyldes blandt andet, at de er mere afhængige af projektstøtte end de mere etablerede organisationer og ser det som en stor mulighed for at skabe stor bevågenhed for deres projekt og dermed nå et større og måske andet publikum. Derudover forholder de adspurgte aktører sig også meget forskelligt til rammen at gentænke, hvor nogle fandt den ganske passende, mens andre var mere kritiske overfor det at gentænke sig selv. Særligt var bekymringen, at det kan være vanskeligt reelt at gentænke sig selv, hvis rammerne ikke er til det. Her tænkes der særligt på de økonomiske rammer, men også tidsaspektet i forhold til at få 2017-bevillingerne tids nok til at kunne planlægge et tilfredsstillende og kvalitativt projekt. Sidstnævnte frustration deles både af en stor og en mindre aktør.

"Det er det (ønsket om at bidrage), der er det essentielle i projektet. At det skal vokse op nedefra. Det er det allervigtigste, og det skal være lokalt forankret, og landsbyerne skal have ejerskab. Det er dem, der ejer projektet, og det er ikke os. Og det er brugerstyret, men vi er en livline." (Lille kulturaktør Regionen)

"Da jeg så konceptet for 2017 står der jo rethink. På den ene side bliver jeg meget stødt over, at folk beder mig om at rethink, fordi det mener jeg jo selv, at det har jeg gjort hele tiden. [...] Det er mit arbejde at gøre det, men det er jo rigtig, at jeg ikke kan begynde at gentænke det så meget, at jeg laver musik. Jeg er en anden slags kulturinstitution. [...] Men når det så er sagt, så synes jeg jo det er fantastisk at kunne lave nogle arrangementer, som jeg ellers aldrig ville have lavet. Det er jo også opgaven." (Stor kulturaktør Regionen)

Dette tydeliggør, at der blot er forskellige forventninger til Aarhus 2017, og til hvad projektet skal kunne og ikke mindst til, hvad aktørerne selv skal levere. Disse forskelle kan have afgørende betydning for Aarhus 2017, når aktørerne tilgår 2017-projektet med forskellige incitamenter. Det kan altså medføre, at kulturhovedstadsprojektet består af individuelle kulturprojekter, som ikke opnår deres fulde potentiale, fordi rammerne ikke har været optimale.

Forholdet til Aarhus 2017 og til 2017-sekretariatet

Som det fremgår af ovenstående er der mange forskelligrettede krav og behov blandt aktørerne i forhold til, hvad dette store kulturprojekt skal. Det kan anskues som en konsekvens af den bredde af aktører som Aarhus 2017 indeholder og de mange forskellige udgangspunkter, hver aktør kan have. Man kan umiddelbart sige, at det er svært at tilgodese alles ønsker, særligt ved et så stort projekt med så mange interessenter involveret. Men det handler også om at se på projektets præmis, og på hvordan det bliver italesat. Generelt vil de fire kulturaktører være en del af projektet Aarhus 2017. De vil derfor gerne støtte op om det, og flere oplever en umiddelbar stor lydhørhed fra 2017-sekretariatet, men samtidig mangler de konkrete svar. Det var i hvert fald situationen, da jeg snakkede med de fire aktører i april og maj måned (2014), hvor de på nuværende tidspunkt (efterår 2014) har fået en afklaring på deres situation. Men man skal huske på, at de har stået i et vadested siden 2012, hvor Aarhus blev udnævnt til europæisk kulturhovedstad.

"Det vigtige, tror jeg, man kommer til at se, det er hvem, der bliver hægtet af, og hvem, der kan finde ud af netop at rethink, hvis vi skal bruge det ord. For det er jo egentlig et meget godt ord, og det er det, der er i gang med at ske." (Stor kulturaktør Aarhus)

Aarhus 2017's tema 'gentænk' og projektets strategiske målsætninger er fine udgangspunkter for at præge de forskellige projekter i én retning, for hvem vil ikke gerne være repræsentant for at gentænke eller fremme kulturel mangfoldighed og fremme aktivt medborgerskab? Det er i grunden det, som er problemet – nemlig *fint*, for hverken

Rethink-titlen eller de strategiske målsætninger siger noget særligt eller uventet. De deltagende kulturaktører oplever det som om, at man fra 2017-sekretariatets side lader det være op til den enkelte kulturaktør at definere og fortolke udsagnene, som denne finder mest relevant. Det er muligvis også et mål, at det ikke skal være revolutionerende, men for så stort et projekt som Aarhus 2017, kan de mange forskelligartede projekter give et broget billede af Aarhus 2017 både under og i processen. Dette behøver ikke nødvendigvis være en svaghed for udviklingsåret, men i den forberedende proces, kan det – sammen med den lange ventetid om afgørelse på bevillinger – give de implicerede partnere en oplevelse af manglende retning og struktur. De strategiske målsætninger kommer til at mangle substans og reelt indhold, hvis alle forsøger at få dem til at 'passe ind' i projektet. Målsætningerne vil i sidste ende mangle deres reelle strategiske hensigt med at præge projekterne i en bestemt retning, hvilke vil have betydning for Aarhus 2017 fremadrettet.

Nødvendige omstændigheder at forholde sig til

De fire udvalgte kulturaktører har alle søgt om økonomisk støtte til deres projekter fra Aarhus 2017, og groft sagt kan man sige, at de alle er afhængige af, at 2017-sekretariatet kan se et potentiale i deres projekt og dermed ønsker at støtte det. De har alle modtaget støtte fra udviklingspuljen i 2013 og ansøgt om strategiske midler i 2014.

Projektstøtte fra Aarhus 2017 er ikke noget, som kulturaktørerne umiddelbart giver udtryk for fylder meget i deres ønske om at engagere sig i 2017-projektet. Men når man spørger mere indgående til realiseringen af projekterne, så kan støtten have en afgørende betydning for projekternes overlevelsesmuligheder. Fælles for alle projekter er, at de kun kan gennemføres i den nuværende form, hvis de hver især får den fulde støtte, de har ansøgt om. Dog udtaler tre af de fire aktører, at de planlægger at udføre deres projekt - om end i et andet format eller i en mindre udgave. Økonomien er ikke nødvendigvis omdrejningspunktet for de fire aktører for at engagere sig i Aarhus 2017, men det har en betydende rolle, særligt for de mindre aktører, som er meget afhængige af projektstøtte, fordi de typisk har et begrænset driftsbudget. Selvfølgelig vil alle aktørerne gerne have støtte, men ifølge undersøgelsen, så er det mindst lige så vigtigt for dem blot at få en afklaring, så de rent faktisk kan agere og arbejde videre med deres projekter.

Fonden Aarhus 2017 er selv afhængig af at få økonomiske midler fra andre end de implicerede kommuner og Region Midtjylland. Særligt finansieringen fra den danske stat har ladet sig vente på og derfor er kulturaktørerne og de

mange implicerede kunstnere blevet sat på hold, indtil de forskellige myndigheder og sponsorer eftergiver penge til projektet (<http://www.aarhus2017.dk/nyheder/2014/regeringen-klar-med-145-mio-kr-til-aarhus-2017> (02.07.14)). Derfor kommer den manglende kommunikation til kulturaktørerne om 2017-projektets fremtid til at fylde mere end det ressourcemæssige, hvilket i værste tilfælde kan ende med at skabe en kløft mellem kulturaktørerne og Aarhus 2017.

Udbytte af deltagelse i Aarhus 2017

Hvad enten de fire kulturaktører udtrykker det direkte eller indirekte, så er deres motivation for at være en del af Aarhus 2017 hængt op på synlighed og branding, og dét at være en del af noget stort og enestående. Forskellen er blot den måde, hvorpå de hver især argumenterer for det. Aarhus 2017 er en helt særlig begivenhed, som hele Aarhus og Region Midtjylland spændt venter på skal komme, men det fremgår af interviewene, at incitamenterne og ejerskabet overfor projektet er forskellige.

Nogle kulturaktører føler sig som en naturlig del af Aarhus 2017, mens andre blot ser sig selv som et bidrag blandt mange. Her er der stor forskel på, hvordan de store og de små aktører positionerer sig selv i forhold til projektet, og hvordan det kan have langsigtede konsekvenser for dem, hvis de ikke opnår den ønskede støtte svarende til den tid og energi, de har lagt i deres projekter. Hertil er det særligt de mindre aktører, som har mest at miste, fordi de har en strammere økonomi og færre medarbejdere.

"Det er egentlig, derfor vi er gået ind i Aarhus 2017, fordi vi håber på at lave et anderledes 2017, som får en eftervirkning, så det ikke bare er et stort brag af en eller anden fest vel? [...] at vi virkelig får ændret noget for landsbyerne, ikke?" (Lille kulturaktør Regionen)

På den positive side udtrykker tre ud af fire aktører, at de er blevet mere strategiske i måden, hvorpå de tilgår planlægningen af deres projekter, som

"Det handler om det gode værtsskab, og så handler det om bæredygtighedsprofilen i det, som er i direkte forlængelse af vores egne værdier omkring deløkonomi, og den vil vi gerne prøve på at være en lille bitte smule first mover på, fordi det er vores målgruppe." (Stor kulturaktør Aarhus)

konsekvens af ansøgningsforløbet med Aarhus 2017. Der er de nemlig blevet tvunget til at tænke mere langsigtet i forhold til deres projekter, hvilket formentlig gør projekterne mere bæredygtige i fremtiden, fordi der er tænkt mere fremadrettet. Tre af aktørerne giver samtidig klart udtryk for, at projekterne gennemføres for den enkelte aktørs egen skyld. Der er ganske

simpelt ikke tænkt i at samarbejde med andre aktører inden for regionen. Kun én af dem, jeg interviewede var udtalt positiv for at samarbejde på tværs af, hvad de normalt gør. Dette kan skyldes, at lysten ikke er til det, at det kræver for mange ressourcer, eller at det ikke passer ind i ideen om de respektive projekter. Alle tre muligheder blev italesat af de adspurgte aktører, og det kan i sidste ende have den konsekvens, at hele rethink-konceptet ikke bliver opfyldt tilstrækkeligt, fordi kulturaktørerne agerer som de "plejer"

Generelle udfordringer for europæiske kulturhovedstæder

I analysen af de fire kulturaktørers erfaringer med Aarhus 2017 er en række problemstillinger blevet fremhævet. Problemstillingerne kan være betinget af lokale omstændigheder omkring Aarhus 2017, men de kan også være en direkte afledning af ECoC-programmet generelt. I så fald vil de være særligt svære for 2017-sekretariatet at løse, fordi der er tale om nogle helt grundlæggende forudsætninger. Ikke desto mindre er de dog værd at være opmærksomme på.

Da forberedelsesarbejdet til Aarhus 2017 gik i gang i 2007, var *European Cities and Capitals of Culture Part 1* (2004) den seneste rapport om ECoC-programmet. Rapporten er udarbejdet af det belgiske konsulentbureau Palmer/Rae Associates til Europa-Kommissionen. Overordnet set pointerer rapporten nogle strukturelle problemer, hvormed der generelt set er en kløft mellem de forskellige institutioner, der deltager i ECoC-projektet (Palmer/Rae Associates 2004: 16). Rapporten påpeger, at de involverede ECoC-institutioner generelt set har forskellige måder at anskue projektet på, og dermed også et forskelligt syn på, hvad deres rolle er i projektet. Den manglende forventningsafstemning blandt de implicerede partnere er generelt gældende for ECoC-programmet (Palmer/Rae Associates 2004: 23). For Aarhus 2017's vedkommende har denne problemstilling også været aktuel. Det drejer sig blandt andet om, hvor aktiv 2017-sekretariatet skal være i det enkelte kulturprojekt, hvor de adspurgte kulturaktører har haft forskellige behov for dialog med sekretariatet. Derudover kan det ifølge Palmer/Rae være problematisk med for mange enkeltstående projekter, da det medfører et manglende fokus (Palmer/Rae Associates 2004: 63). Dette er noget nogle af de adspurgte kulturaktører efterspørger, da det vil give de enkelte aktører ro til at koncentrere sig om deres eget projekt, i stedet for at bruge energi på at bekymre sig om bevillinger. Derfor er indførslen af de strategiske midler til programrunderne umiddelbart et godt initiativ fra 2017-sekretariatet, eftersom der for de få udvalgte projekter bliver skabt en positiv afgørelse om et samarbejde med Aarhus 2017. Men for de aktører, som er fravalgt, er situationen ikke optimal. De står nu tilbage med et projekt, som de har brugt mange ressourcer på, og som måske ikke bliver til noget. Dermed kan der muligvis i den efterfølgende tid opstå en ny kløft imellem de aktører, som modta-

ger store bevillinger fra de strategiske midler og de, som får et lille beløb fra andre puljer eller slet intet.

Palmer/Rae-rapporten har kortlagt en stor mængde af kulturhovedstæders erfaringer, hvorigennem der er skabt et sammenfattet billede af ECoC-programmet. Sidenhen er der blevet udarbejdet en ny rapport af Beatriz Garcia (red.) *European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects* (2013), som fokuserer på de mere langsigtede effekter af ECoC. García kommer med forslag til, hvad Europa-Kommissionen kan gøre af ændringer for at styrke programmet. Der påpeges bl.a. i rapporten, at det generelt set kan være svært for kulturhovedstadsbyerne at få indarbejdet den europæiske dimension i deres projekter (García 2013: 14). Dette kan være et udtryk for, at organisationen bag kulturbyen ikke får tydeligt forklaret, hvordan den enkelte kulturby anskuer det at være europæisk (García 2013: 14-15). Det tyder altså på, at der er nogle helt grundlæggende mangler i forhold til den europæiske identitetsfølelse, siden det er vanskeligt for partnere at få det inkorporeret i projekterne. Dette er en problemstilling, som de danske aktører også står overfor, da det europæiske aspekt ikke er noget, der optager aktørerne synderligt. Hos de adspurgte kulturaktører handlede det mere om det internationale netværk helt generelt. Kulturaktørerne samarbejder med europæiske kunstnere og institutioner, men ikke for at realisere målsætninger vedrørende europæisk kultur. For dem baserer samarbejdet sig først og fremmest på kunstnerisk kvalitet. Den manglende europæiske dimension synes at være en overordnet brist ved ECoC-programmet og en generel tendens, hvilket kan gøre det svært for Aarhus 2017 at kræve det implementeret på anden vis end ved at gøre opmærksom på den i de strategiske målsætninger og i kriterierne for projektstøtte.

García-rapporten understreger derudover vigtigheden af at have en klar kommunikationsstrategi. Rapporten anbefaler, at organisationerne bag de enkelte kulturhovedstæder er tydelig i sin formidling af projektet. Manglende vished om finansiering, udskiftning i ledelsen og udsættelse af tildelingen af midler til kulturaktørerne har i forbindelse med Aarhus 2017 medført, at nogle aktører har fået en fornemmelse af rod hos 2017-sekretariatet og unødvendigt arbejde for aktørerne. For at kunne kommunikere bedst muligt ud til offentligheden og de implicerede partnere, kræver det altså, at 2017-sekretariatet har styr på de indre fronter. 2017-sekretariatet har, ifølge kulturaktørerne, valgt at være sparsomme i kommunikationen i forhold til status på bevillingerne. Det har efterladt kulturaktørerne med en følelse af uvished, hvilket også var blandt de vigtige fokuspunkter for ECoC-byerne i Pal-

mer/Rae-rapporten (Palmer/Rae Associates 2004: 151). Derfor bliver en af de vigtigste opgaver for sekretariatet efter Programrunde 1 at få formidlet til kulturaktørerne, hvad der forventes af dem med hensyn til de strategiske midler. Samtidig skal de aktører, der har fået afslag, hjælpes videre og have klarlagt, om de har en fremtid i 2017-regi.

Erfaringer fra Stavanger og Liverpool

Rapporten *Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørerne ser det* (2009) er udarbejdet af de norske forskere Nils Asle Bergsgard og Anders Vassenden, og bygger på en undersøgelse af, hvad aktørerne mener om kulturhovedstadsåret for Stavanger i 2008. I rapporten tegner der sig umiddelbart et billede af Stavanger08, hvor de større aktører fik mest ud af projektet modsat de mindre. Generelt set var der mange positive elementer forbundet med Stavanger-projektet, men det, der er ganske interessant i forhold til denne rapport er, hvordan de mindre aktører føler sig underprioriteret. Dette er særligt relevant, da det er noget, som de danske kulturaktører også gav udtryk for undervejs i interviewene. Derfor kan Aarhus 2017 ende med samme problematik som Stavanger08, hvis ikke de forholder sig til denne risiko. Palmer/Rae-rapporten og García-rapporten påpegede begge, at det var vigtigt med en klar styring fra organisationen bag ECoC-projektet, samt at denne styring skal have en tydelig vision for forløbet efter kulturåret. Dette lykkedes Stavanger ikke fuldstændigt med, da særligt de mindre aktører oplevede udbrændthed, fordi de ikke modtog nok støtte (økonomisk og moralsk) til projekterne (Bergsgard og Vassenden 2009: 40). Der er altså en tendens at spore i forhold til, at ECoC-programmet kan gå hårdest ud over de mindre aktører, som ikke er så organisatorisk og økonomisk velfunderede. Dette stemmer umiddelbart overens med de store danske kulturaktørers tilkendegivelse af, at de ikke anskuer deres projekter som risikable for deres organisation. Modsat udtryk-

"Ja, men vi har jo ikke haft sådan et projekt her før, så det er jo... i og med, at det er sådan en ansøgningsproces, som det har været, så er det jo meget mere strategisk tilgang til det og også mere akademisk. Hvor man kan sige, at ofte med de andre ting vi har gjort, fordi festivalen er vokset så ekstremt hurtigt på ekstrem kort tid, så har vi tidligere været meget mere agile i vores måde at operere på [...] Så det fede ved det her projekt er jo også, at man har en langsigtet retning med det, og det er bare ikke noget, der foregår over tre dage, eller noget der lige skal fyres af på en weekend eller over en uge. Det er et langt træk, og det synes jeg er meget fedt." (Stor kulturaktør Aarhus)

te de to mindre aktører en bekymring om ressourcemangel i forhold til bemanning, og ud fra Palmer/Rae-rapporten og Stavanger-rapporten kan det siges at være velbegrundet. Hvis Aarhus 2017 ikke kun skal handle om de store kulturfyrtårne, så er det afgørende, at sekretariatet tager denne problemstilling alvorligt. Det handler altså om at prioritere de mindre aktører, således at man opnår den mangfoldighed og kulturel diversitet, der står indskrevet i de strategiske målsætninger. Ligesom ved Stavanger08, så oplevede aktørerne fra Liverpool 08 i rapporten *Liverpool's Arts Sector – Sustainability and Experience* (2009) af Beatriz García (red.), at der var et stort fokus på at styrke de store projekter frem for de mindre, hvilket gjorde, at de mindre organisationer (som ofte bidrog med små projekter) følte sig ekskluderet, da deres projektbidrag ikke blev anerkendt (García 2009: 7). Den manglende kommunikation mellem organisationen bag kulturhovedstaden og kulturaktørerne synes at være et generelt problem, som flere ECoC-byer står overfor,

"Fordi jeg simpelthen ikke har ressourcer til det, og fordi jeg synes, at det er fuldstændig absurd, at man bliver ved med at lave de her omgange [...] For jeg har brugt et par hundrede tusinde kroner i ressourcer på at researche på ansøgninger, medarbejdere, der skal skrive ansøgningen, møder og alt muligt mærkeligt turist-lort og strategiske møder og hold nu kæft, hvor har vi mødtes meget om ingenting. [...] for hvis de ikke vil det festival, fred med det og altså det mener jeg virkelig. Hvis de ikke vil have festivallen, eller der er andre, der har lignende tiltag, så sig det til os."(Stor kulturaktør Regionen)

jf. Palmer/Rae, García, Stavanger08 og altså også Liverpool 08.

Der nævnes eksempelvis, at ansøgningsprocessen for Liverpool-aktørerne var besværlig og uigennemskuelig, hvilket igen kan være et tegn på dårlig formidling (García 2009, 15).

Dette gjorde aktørerne usikre på, om de ville få projektstøtte, hvilket særligt bekymrede de mindre aktører, der var mere afhængige af støtte (García 2009, 16). Netop denne problemstilling gør sig gældende ved Aarhus 2017, hvor aktørerne gjorde opmærksom på, at særligt ansøgningsprocessen var tidskrævende og besværlig.

De fire rapporter har tilsammen tydeliggjort, at der er en lang række udfordringer, som kan have en afgørende betydning for, hvorvidt ECoC-byerne opnår succes. Det drejer sig blandt andet om kommunikation mellem organisationen bag kulturhovedstaden og selve aktørerne, samt hvordan støttemidlerne fordeler sig. Derudover er det også centralt, at den enkelte kulturhoved-

stad ikke favoriserer de større aktører frem for de mindre, således at de mindre ikke bliver overladt til sig selv. Og til sidst skal forholdet mellem det lokale, regionale, nationale, europæiske og internationale afstemmes på en fornuftig måde. På den ene side kan man argumentere for, at Aarhus 2017 burde have lært af de tidligere erfaringer, og dermed have rettet op på ovenstående fejl. Men på den anden side synes der at være en række strukturelle problemer koblet til dét at være ECoC-by, som kan være svære for Aarhus 2017 at opklare.

Anbefaling

Afslutningsvis kan man spørge om, hvorvidt aktørernes motivation og interesse for at engagere sig i Aarhus 2017 er reel. Tør kulturaktørerne melde sig ud af 2017-projektet og være kritiske, hvis Aarhus 2017 ikke lever op til deres forventninger? Bekymringen synes at være, at Aarhus 2017 på den ene side råder over mange af kulturpengene fra Aarhus Kommune og Region Midtjylland frem til 2017, og at det derfor kan være svært at få projektstøtte (dog ikke driftsstøtte) i perioden, hvis ikke man vil være en del Aarhus 2017. Og på den anden side er Aarhus 2017 afhængig af, at kulturaktørerne aktivt melder sig ind i projektet, fordi Aarhus 2017 blot er en ramme, indenfor hvilken kulturaktørerne skal levere det egentlige indhold. Der er altså et afhængighedsforhold mellem de to aktanter på spil, som gør det vanskeligt at svare endeligt på spørgsmålet, fordi ingen af dem ønsker at være offentligt kritiske overfor hinanden, hvis det i sidste ende kan skade fremtidige projekter.

Tidligere blev kulturaktørernes geografiske tilhørsforhold analyseret, hvori det blev tydeliggjort, at aktørerne anskuer 2017-projektets regionale vægtning forskelligt. Hvis Aarhus 2017 skal lykkes som et samlet regionalt projekt, så er det afgørende, at sekretariatet næste gang, der uddeles støtte fra de strategiske puljer, gør kulturaktørerne opmærksomme på denne problemstilling. Aarhus 2017 skal naturligvis ikke kun handle om regionen, for der skal også være plads til specifikke Aarhus-projekter, men når det nu er så centralt i Aarhus 2017's rammesætning, så kan det undre én, at det ikke fylder mere i kulturaktørernes bevidsthed. En anden geografisk relateret problemstilling er den europæiske dimension - eller manglen på samme. Dertil skal det nævnes, at både problemstillingerne omkring det regionale aspekt og det europæiske ikke kun er knyttet til geografi, men også handler om noget helt grundlæggende i Aarhus 2017 og i ECoC-programmet. Ansvarer synes at ligge hos tre instanser.

ECoC-programmet skal, ifølge García-rapportens anbefalinger, tydeligt og lettilgængeligt forklare, hvad der menes med inddragelse af den europæiske identitet, så kulturhovedstæderne kan bruge det mere aktivt i udformningen af rammerne for de enkelte projekter (García 2013: 17). Samtidig skal kulturhovedstæderne selv være bedre til at forklare, hvordan de ser det europæiske aspekt i forhold til deres eget projekt, således at det eksempelvis indgår

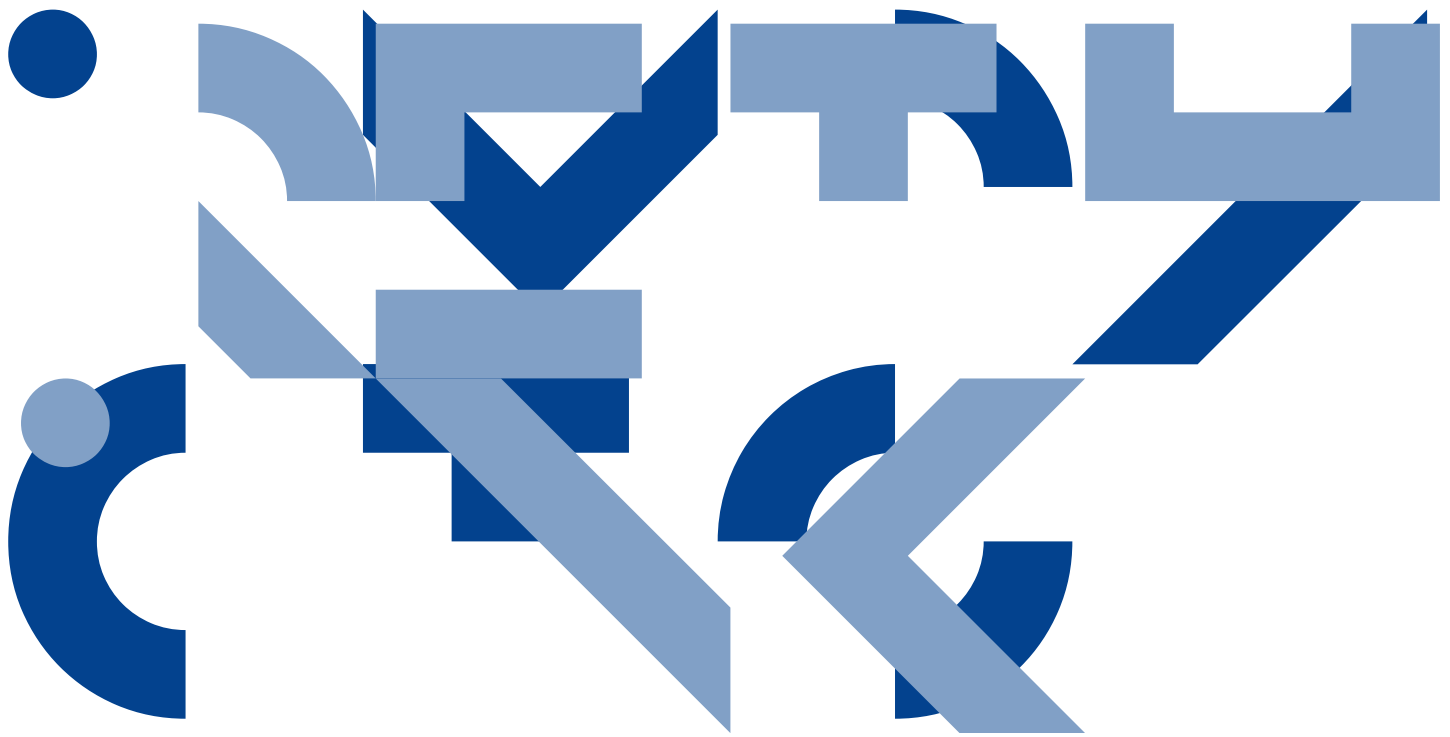
tydeligt i Rethink's definitionsramme. Derudover skal kulturaktørerne tage de strategiske målsætninger alvorligt og bygge deres eget projekt op omkring målsætningerne. Når tre ud af fire aktører giver udtryk for, at de til en vis grad har omgået de strategiske målsætninger og fået dem til at passe til deres projekt, så er det problematisk.

Anbefalingerne er ikke nødvendigvis lette at imødekomme, og det kan have en konsekvens for den kunstneriske kvalitet, men hvis aktørerne ikke forholder sig aktivt til de strategiske målsætninger, men blot udfører deres projekt, som de nu finder bedst, så giver det ingen mening at have Rethink-rammen. Det handler altså ikke kun om, at Aarhus 2017 skal være bedre til at kommunikere, men også om at kulturaktørerne generelt set aktivt tager et medansvar for 2017-projektet, således at det bliver et fælles projekt. Der er nogle klare mangler ved ECoC-programmet, såsom den europæiske dimension og vanskeligheden ved at sikre finansieringen tids nok, som gør det svært for kulturhovedstæderne at navigere rundt. Det er således ikke problemfrit at afholde et europæisk kulturhovedstadsprojekt, men derimod afgørende, at Aarhus 2017 ønsker at lære af de tidligere erfaringer og bruger dem aktivt, hvis de ikke skal løbe ind i samme problemer som tidligere ECoCs.

Denne undersøgelse har gjort opmærksom på, at kulturaktørernes motivation for at engagere sig i Aarhus 2017 ikke altid stemmer overens med de strategiske målsætninger for hele projektet. Samtidig synes det også at være slående, at mange af de problemstillinger som Aarhus 2017 står overfor er kendte fra tidligere kulturhovedstæder. Problemstillingerne burde derfor ikke være overraskende for Aarhus 2017-sekretariatet, og man kan derfor undre sig over, hvorfor de ikke har kunnet imødekomme disse, når de nu er så afgørende. Forklaringen kan blandt andet begrundes i, at Aarhus 2017 og kulturaktørerne har et afhængighedsforhold i måden, hvorpå projektet er bygget op, så det handler om et fælles ansvar. Aarhus 2017 er betinget af, at kulturaktørerne bidrager med projekter. Samtidig er Aarhus 2017 et så stort og enestående kulturprojekt, at mange aktører ikke ønsker at melde sig ud. Derfor skal Aarhus 2017 være villig til at foretage nogle strukturelle ændringer, og kulturaktørerne skal være indstillet på reelt at indordne sig projektets ramme.

Litteratur

- Aarhus Kommune, Kulturforvaltningen: *Aarhus 2017 kandidat Europæisk kulturhovedstad 2017*, Aarhus: Aarhus 2017, 2011
- Bergsgard, Nils Asle og Vassenden, Anders: *Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det*, Stavanger: Stavanger2008 IKS 2009
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc: *Refleksiv sociologi – mål og midler*, København: Hans Reitzels Forlag, 1996, s. 234-241
- García, Beatriz: *European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects*, us.: European Union, 2013, s. 9-36, s. 195-208
- García, Beatriz: *Liverpool's Arts Sector – Sustainability and Experience*, Liverpool: Impacts08, 2009
- Jacobsen, Bo, Tanggaard, Lene & Brinkmann, Svend: "Fænomenologi", in Svend Brinkmann & Lene Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder en grundbog*, København: Hans Reitzels Forlag, 2013/2010, s. 185-206
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend: *InterView*, København: Hans Reitzels Forlag, 2012/2009
- Palmer/Rae Associates: *European Cities and Capitals of Culture Part 1*, Brussels: European Commission, 2004, s. 14-24, 60-73, 146-151
- Tanggaard, Lene og Brinkmann, Svend: "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode", in Svend Brinkmann & Lene Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder en grundbog*, København: Hans Reitzels Forlag, 2013/2010, s. 29-54
<http://www.aarhus2017.dk/nyheder/2014/regeringen-klar-med-145-mio-kr-til-aarhus-2017> (02.07.14)

Denne rapport er baseret på et studie af udvalgte kulturaktørers engagement i det europæiske kulturhovedstadsprojekt Aarhus 2017 i foråret 2014.

Ud fra rapportens analyse fremgår det, at der er en lang række forskellige motiver og forventninger blandt kulturaktører for at deltage i Aarhus 2017. Det drejer sig blandt andet om det geografiske tilhørsforhold, hvor Aarhus 2017 i særlig grad betragtes som et Aarhus-projekt, der har et stort potentiale til at opnå international anerkendelse. Aktørerne fokuserer i mindre grad på det regionale og det europæiske aspekt, hvilket ikke stemmer overens med Aarhus 2017's strategiske målsætninger. Dette resulterer også i, at der er et misforhold mellem de enkelte projekters forventninger til 2017-projektet, og hvad 2017-sekretariatet rent faktisk kommunikerer offentligt ud. Rethink-rammen og de strategiske målsætninger er fine udgangspunkter for hvad kulturprojektet skal indebære, men kulturaktørerne efterspørger mere konkret viden om eksempelvis muligheden for at opnå støttebevillinger. Her er det særligt de mindre aktører, som kan føle sig overset, og det til trods for, at de oftest er mere afhængige af støtte end de større.

Rapportens anbefalinger lyder derfor, at Aarhus 2017-sekretariatet fremadrettet skal tydeliggøre, hvilke forventninger de har til de strategiske projekter. Samtidig skal de enkelte projekter have den fornødne støtte og viden, som er nødvendig for at lave kvalitative projekter. Derudover skal de enkelte kulturaktører tage et medansvar overfor 2017-projektet, og dermed aktivt lade de strategiske målsætninger indgå i deres projekter. Dette vil skabe et mere helstøbt europæisk kulturhovedstadsprojekt.

Marie Stensgaard Pedersen er cand.mag. (2014) i Æstetik og Kultur ved Institut for Æstetik og Kommunikation ved Aarhus Universitet. Rapporten "RETHINK' som motivation? er baseret på hendes afsluttende speciale, hvori hun vha. en kvalitativ undersøgelse aktualiserer de danske kulturaktørers motivation for at deltage i det europæiske kulturhovedstadsprojekt Aarhus 2017.

Kontakt: marie_s_pedersen@hotmail.com